

Vier jaar Reaganomics

Enkele verschillen in de economische politiek tussen de VS en Nederland

PROF. DR. E.J. BOMHOFF*

Belastingverlagingen, bezuinigingen op de niet-defensie-uitgaven en een algemeen „pro business“-klimaat zijn belangrijke elementen geweest in het succes van de Amerikaanse economische politiek gedurende de afgelopen tweeënehalf jaar. Mede als gevolg daarvan is de economische groei sterk toegenomen en is de werkloosheid in korte tijd met éénderde gedaald. De in Nederland bepleite oplossingen voor het werkloosheidsvraagstuk, zoals arbeidsduurverkorting en VUT-regelingen, zijn daarentegen in de VS niet toegepast en zijn daar kennelijk niet gemist als effectieve instrumenten in het kader van het werkloosheidsbeleid. Dit zou de Nederlandse aanhangers van deze maatregelen volgens de auteur tot nadenken moeten stemmen. Een ander punt dat in dit artikel wordt aangeroerd is de veel bepleite internationale coördinatie van het macro-economische beleid. De auteur plaatst vraagtekens bij de wenselijkheid van een dergelijke coördinatie. Wanneer alle landen een zelfde beleid gaan voeren, gaat de internationale conjunctuurcyclus volledig synchroon lopen en worden de conjunctuurschommelingen veel heftiger dan bij een meer gediversificeerd beleid het geval is. Dit vergroot de instabiliteit in de wereldeconomie.

Inleiding

Dr. Den Uyl beschouwt bewuste stimulering van de geaggregeerde vraag in 1983 en 1984 als het belangrijkste aspect van „Reaganomics“ in de praktijk. Den Uyl interesseert zich voor de vraag „waarom voor Europa slecht zou zijn, wat in Amerika goed uitwerkte“. Zelf geeft hij geen antwoord op die vraag, maar zijn analyse van de Amerikaanse politiek mondt evenmin uit in een rechtstreeks pleidooi om de Nederlandse werkloosheid primair te bestrijden met een groter financieringstekort en/of een uitbundig stimulerende monetaire politiek. Mogelijke andere oorzaken van het economische herstel in de Verenigde Staten stipt Den Uyl wel aan, maar hij spreekt zich niet uit over het relatieve belang van de belastingverlagingen, de bezuinigingen op de niet-defensie-uitgaven en de pro-markt-opstelling van de regering Reagan.

Verderop in dit commentaar wil ik ingaan op de betekenis van het Amerikaanse financieringstekort, dat in de visie van Den Uyl zo'n belangrijke rol heeft gespeeld. Dan komt ook aan de orde hoe groot de speelruimte in het budgettaire beleid is. Ik zal betogen dat een simpele vergelijking tussen de respectieve begrotingstekorten als percentage van het nationaal inkomen, die zou suggereren dat de tekorten in de VS en Nederland van ongeveer dezelfde omvang zijn, een verkeerd licht werpt op de problematiek. De groei van de staatsschuld in Nederland is veel omineuzer dan in Amerika. Eerst wil ik echter proberen in te gaan op het hoofdthema van deze discussie: het kennelijke succes van de economische politiek onder Reagan gedurende de afgelopen 2½ jaar en de mogelijke verklaringen daarvoor.

Hoewel Den Uyl zich niet waagt aan een expliciete uitspraak over het relatieve belang van de verschillende factoren die bijdroegen tot de economische opleving in de Verenigde Staten, is zijn beschouwing toch heel interessant. Op het eerste gezicht lijken de factoren die hij opsomt nauwelijks controversieel: lagere belastingen voor het bedrijfsleven, investeringssubsidies, hogere defensie-uitgaven, meer schuldfinanciering en een algemeen

„pro-business“ klimaat. Wanneer de genoemde factoren inderdaad bespreking verdienen in iedere analyse van het economische herstel in de Verenigde Staten, dan rijst echter onvermijdelijk de vraag waarom deze potentiële verwekkers van economische groei zoveel minder aan de orde komen in sommige Nederlandse discussies. Andersom is er het nog opvallender contrast tussen voorstellen die in sommige Nederlandse kringen erg populair zijn – met name ook bij de politieke medestanders van dr. Den Uyl – maar kennelijk in diens analyse van de Verenigde Staten niet eens genoemd hoeven te worden. Is er niet een wereld van verschil tussen enerzijds de beschouwing van Den Uyl over de Verenigde Staten, waar hij de economische groei ten dele toeschrijft aan de nagekomen belofte van de regering-Reagan om de belastingen voor het bedrijfsleven te verlagen, en aan de andere kant zijn uitgesproken intenties voor de volgende kabinetsperiode, waarin Nederland best wat meer economische groei kan gebruiken, maar Den Uyl geenszins belooft om de belastingdruk voor het bedrijfsleven te verlagen? Is er andersom niet een logische contradictie in analyses van de Nederlandse situatie waarin men een systematische en bijzonder omvangrijke reductie in de arbeidsduur essentieel, onmisbaar en wat dies meer zij noemt voor het herstel van de werkgelegenheid, wanneer tegelijkertijd in een analyse van de Verenigde Staten dit essentiële en onmisbare beleidsinstrument kennelijk niet hoeft te worden ingezet om de werkloosheid in achttien maanden met éénderde te verlagen?

ADV, VUT e.d. onbekend in de VS!

Systematische verkorting van de arbeidsduur speelde geen enkele rol in het herstel van de Amerikaanse economie. ADV- noch VUT-regelingen zijn daar bekend. In de Nederlandse politiek is

* Vakgroep monetaire economie, Erasmus Universiteit Rotterdam.

arbeidsduurverkorting een belangrijke rol gaan spelen omdat het een politiek opportune weg bood voor het ontkoppelen van uitkeringen en lonen. De verkiezingsbelofte dat lonen en uitkeringen gelijke tred zouden houden kon iets langer overeind blijven, terwijl toch in feite de afstand tussen uitkeringen en ambtenarensalarissen enerzijds en salarissen van werkenden in de private sector anderzijds groter werd. Naar mijn mening was politiek opportunisme er de voornaamste oorzaak van dat ADV hier in politieke kringen zo populair werd. Royale wetenschappelijke ondersteuning voor de beweerde gunstige effecten van ADV op de werkgelegenheid kan in ieder geval niet als oorzaak worden aangevoerd: ook de meest enthousiaste voorstanders van ADV zijn er bij mijn weten nooit in geslaagd om deugdelijk bewijsmateriaal voor het succes van een dergelijk marktvijsdandig concept aan te voeren.

Intussen is het kwaad wel geschied. De arbeidsmarkt is nog verder verstoord en verregeld, en velen verwachten ten onrechte wonderen van een maatregel die door en door ondeugdelijk is voor het bestrijden van de werkloosheid. Den Uyl noch enige andere spreker op het Symposium in Amsterdam wijdde ook maar één woord aan de arbeidstijdverkorting in de Verenigde Staten. ADV is daar onbekend en dat doet de Amerikaanse economie geen schade. Integendeel.

Voor de VUT geldt mutatis mutandis hetzelfde. In de Verenigde Staten hoort men vaak dat het recht om te blijven werken wel in een privaatrechtelijke arbeidsovereenkomst kan worden gelimiteerd. Bij indiensttreding in een bedrijf kunnen partijen een verplichte pensioenleeftijd afspreken. Daarvoor zijn ook deugdelijke micro-economische argumenten 1). In Amerika neemt de overheid niet vlug het recht om de contractvrijheid tussen werkgevers en werknemers te beperken. Bij seculiere verbeteringen in de gezondheidstoestand van de werknemers en een algemene verschuiving van lichamelijk zwaar naar lichter werk, zou het op het eerste gezicht voor de hand liggen dat de pensioenleeftijd of opschuift of tenminste meer flexibel wordt. Druk om de pensioengerechtigde leeftijd te verlagen gaat daar juist tegen in.

De gehele Nederlandse discussie van de afgelopen jaren laat zich eigenlijk kenmerken door een teveel aan eigen gemaakte „plannen”, die vaak meer van politiek opportunisme dan van economisch inzicht getuigen, en een tekort aan bereidheid om op basis van een serieuze diagnose te zoeken naar remedies voor onze hoge werkloosheid en lage economische groei die kunnen bogen op theoretische ondersteuning en gunstige ervaringen in andere landen. Ik noemde reeds de notie dat een geforceerde reductie van de arbeidsduur zou kunnen bijdragen tot een lagere werkloosheid evenals de campagne voor een al maar lagere pensioengerechtigde leeftijd. Die wegen zijn in de Verenigde Staten niet bewandeld. Evenmin is het economisch herstel in de Verenigde Staten te danken aan een „sectorstructuurbeleid”, een „industriepolitiek” of aan helderziende ambtenaren op het Ministerie van Economische Zaken. Tijdens de aanloop tot de presidentsverkiezingen van 1984 hebben sommige medewerkers van kandidaat Mondale wel geprobeerd om een actief industriebeleid op te nemen in het programma van de Democratische Partij. Vooral prof. Robert Reich pleitte voor een stelsel van subsidies en regelingen om bepaalde bedrijven vanuit de overheid te stimuleren. Tijdens de verkiezingscampagne kwam kandidaat Mondale er echter nauwelijks op terug. Een uitstekende studie in het *Economic report of the president* van februari 1984 liet zien dat tijdens bij voorbeeld de herstelperiode na een oorlog een industriepolitiek noodzakelijk kan zijn, maar dat onder meer normale omstandigheden er geen goede gronden zijn om aan te nemen dat ambtenaren verder in de toekomst kunnen zien dan het bedrijfsleven 2). Bovendien bleek uit die studie dat ook in Japan – vaak als voorbeeld genoemd door aanhangers van een industriepolitiek – het Ministerie van Economische Zaken vaak genoeg verkeerd gokte ten aanzien van toekomstige ontwikkelingen (bij voorbeeld in de aluminiumindustrie die zware subsidies ontving, maar toch faalde in Japan).

De lijst is nog langer. Bijna alle factoren die Den Uyl signaleert als belangrijk voor het Amerikaanse economische herstel wil hij niet propageren in de Nederlandse context. Andersom biedt de Amerikaanse ervaring geen enkel aanknopingspunt om nog eens een pleidooi te voeren voor de schibbolets van het Nederlandse debat. Mijn laatste voorbeeld is de Nederlandse hang

naar een geleide-loonpolitiek. Anno 1985 is een centraal geleide-loonpolitiek weer minder populair dan enige jaren geleden, maar veel Nederlandse politici blijven toch van mening dat de overheid wel degelijk jaar in jaar uit kan en mag ingrijpen in de loononderhandelingen. In de Verenigde Staten waar de vrijheid van contract in de constitutie is vastgelegd, kan de regering buiten oorlogstijd niet over zulke veelomvattende bevoegdheden tot ingrijpen in privaatrechtelijke contracten beschikken.

Kortom, onze typisch Nederlandse recepten bleven in de Verenigde Staten onbeproefd en één belangrijke les die wij uit de Amerikaanse ervaringen van de laatste jaren kunnen leren is dat uitspraken als zou geen duurzame verlaging van de werkloosheid mogelijk zijn zonder ADV, VUT, industriepolitiek of geleide-loonpolitiek zich slecht verdragen met de Amerikaanse feiten. Dat de werkloosheid in de Verenigde Staten minder dan half zo hoog is als in Nederland, waarbij nog komt dat aantal langdurig werklozen in Nederland meer dan vijf maal zo hoog is als in de Verenigde Staten, laat mijns inziens zien dat verschil van mening mogelijk blijft over wat wij in Nederland precies kunnen opsteken van de Amerikaanse ervaringen, maar dat in ieder geval de Nederlandse „oplossingen” voor het buitenland meer nut hebben als waarschuwing dan als voorbeeld.

Het Amerikaanse begrotingstekort

Het grootste twistpunt tijdens de discussie bij de Amsterdamse Kring van Economen was de rol van het Amerikaanse begrotingstekort bij het economische herstel onder president Reagan. In het algemeen zijn de centrale vragen op het gebied van de fiscale politiek:

1. leidt de fiscale politiek tot meer consumptie ten koste van lagere investeringen?
2. hoe worden de uitgaven gefinancierd? Een stijgend aandeel van de overheidsbestedingen in het nationaal inkomen heeft vaak tot gevolg dat nationaal gezien een verschuiving optreedt van investeringen naar consumptie. Het uiteindelijke resultaat is een lagere kapitaalgoederenvoorraad en op den duur een kleiner nationaal inkomen.

Wat de financiering van de overheidsuitgaven betreft, geldt dat excessieve monetaire financiering leidt tot een oplopende inflatie. Financiering door middel van belastingen heeft drukende effecten op de private bestedingen en/of de private besparingen en daarmee op de economische groei. Ook langs deze weg hebben grotere overheidsuitgaven op termijn een negatief effect op de investeringen en de nationale produktie.

Excessieve aandacht voor de omvang van het begrotingstekort, laat staan voor de laatste herziening van de prognose van het tekort, leidt af van de twee zojuist genoemde centrale vraagstukken. De precieze omvang van het beslag van de overheid op de kapitaalmarkt is van minder belang dan de mate waarin de overheidsuitgaven en de daarvoor vereiste belastingheffing ongunstig uitwerken op de spaar- en investeringsgeneigdheid van de private sector. Op termijn wordt het potentieel van een nationale economie bepaald door de aanbodzijde en terwijl uiteraard op de korte termijn een bestedingsstimulans kan uitgaan van een onverwachte toename in de uitgaven, past een woord van waarschuwing voor de vaak eenzijdige benadrukking van de (positieve) vraageffecten tegenover de verwaarlozing van de (negatieve) aanbodeffecten.

In de concrete Amerikaanse situatie zijn vooral de volgende elementen belangrijk:

1. een sterke toename van de materiële overheidsuitgaven voor defensiedoeleinden;
2. een gunstiger belastingklimaat voor het bedrijfsleven en aantrekkelijke fiscale investeringsfaciliteiten;
3. in het licht van 1 en 2 onvoldoende besparingen op de overige overheidsuitgaven om te voorkomen dat het financieringste-

1) Zie E.P. Lazear, Why is there mandatory retirement, *Journal of Political Economy*, 1979, jg. 87, nr. 6, blz. 1261-1284.

2) *Economic report of the president*, februari 1984, hfst. 3: „Industrial policy”, United States Government Printing Office, Washington, 1984.

kort zowel vóór als na correctie voor de stand van de conjunctuur belangrijk steeg.

Men kan deze drie aspecten niet samenvatten in de enkele uitspraak dat de Amerikaanse economie vooral werd gestimuleerd door grotere tekorten. In dit geval ontstonden die tekorten door de combinatie van hogere uitgaven in een categorie die per uitgegeven dollar aanzienlijk belangrijker moet zijn voor de bedrijfswinsten en de productie dan bij voorbeeld hogere overdrachtsuitgaven, en anderzijds een belastingverlaging die specifiek gericht was op het stimuleren van de bedrijfsinvesteringen. De grotere financieringstekorten zijn dan een boekhoudkundige resultante van een ander beleid met betrekking tot de uitgaven en de belastingen, maar geenszins zelf de voornaamste verklarende factor van het economisch herstel in de Verenigde Staten. Het zou pas terecht zijn om groot gewicht te hechten aan de stimulerende werking van grotere tekorten wanneer bij een gegeven pad van de overheidsuitgaven een verandering plaatsvond in de mix van belastingen en schulduitgifte naar een groter tekort, waarbij dan bovendien de „incentive“-effecten van de lagere belastingen op aanbodbeslissingen buiten beschouwing kunnen blijven. Die vorm van een „pure fiscal policy“ lijkt volgens een mijns inziens betrouwbaar econometrisch onderzoek slechts bescheiden – en in ieder geval in de tijd begrensde – effecten te hebben op de economische groei 3).

Ook een „pure fiscal policy“, waarbij dus de uitgaven constant blijven maar schulduitgifte een groter deel van die uitgaven dekt, kan positieve effecten op de totale vraag hebben maar dan is het meest voor de hand liggende theoretische kanaal dat de extra staatsschuld wordt beschouwd als een vermogenstoename door de geaggregeerde private sector. Zoals bekend betwisten sommige economen deze mogelijkheid, omdat immers tegenover de toename van de staatsschuld in de portefeuille van de geaggregeerde private sector ook een even grote toename van de toekomstige belastingverplichtingen van de private sector staat. Wie wél vermogenseffecten toeschrijft aan een toename in de staatsschuld zal voor de analyse gebruik willen maken van cijfermateriaal dat aangeeft in welk tempo de reële staatsschuld in handen van de private sector toeneemt. Dit wil zeggen dat de cijferreeksen dienen te worden gecorrigeerd voor opgetreden inflatie en – eventueel – voor verschillen tussen nominale waarde en marktwaarde van de uitstaande schuld. Volgens schattingen van het „Congressional Budget Office“ vermindert het Amerikaanse begrotingstekort met ongeveer \$70 mrd. per jaar wanneer rekening wordt gehouden met het effect van de inflatie op de reële waarde van de uitstaande schuld. Bovendien verkeren in de Verenigde Staten – anders dan in Nederland – de lagere overheden in een aanhoudende overschotssituatie en berust een belangrijk deel van de Amerikaanse staatsschuld in handen van de lagere overheden. Correctie voor het surplus van de lagere overheid betekent een vermindering van het begrotingstekort met nog eens \$50 mrd. per jaar. In Nederland zal de inflatiecorrectie aanzienlijk geringer zijn dan in de Verenigde Staten omdat onze inflatie al vele jaren lager is dan de Amerikaanse inflatie, zodat ná de inflatiecorrectie het Amerikaanse begrotingstekort van de totale overheidssector aanzienlijk geringer is als percentage van het nationale inkomen dan in Nederland. Daartegenover staan projecties van de actuarieel ongedekte toekomstige tekorten van de Amerikaanse oudedagsvoorziening („social security“) die weer van ongeveer dezelfde omvang zijn als de niet-gecorrigeerde begrotingstekorten. Gegeven het theoretische belang en de feitelijke omvang van deze drie correcties, waarbij ik nog buiten beschouwing heb gelaten de mogelijke schoning van het tekort voor conjuncturele factoren, spreekt het voor zich dat nieuws over het feitelijke tekort niet significant kan worden gerelateerd aan mutaties in de economische groei in de Verenigde Staten, en evenmin trouwens aan veranderingen in de Amerikaanse rentestand of de wisselkoers van de dollar. Intensief econometrisch onderzoek heeft bij mijn weten nimmer overtuigend zulke vermeende relaties kunnen aantonen.

Ter afsluiting van dit gedeelte van mijn commentaar op de voordracht van dr. Den Uyl een kernachtige uitspraak die Milton Friedman in juli van dit jaar deed: „liever een uitgavenpeil van 500 miljard dollar met een tekort van 250 miljard dan een sluitende begroting bij uitgaven van 1000 miljard“.

Internationale coördinatie van beleid – in wiens belang?

In zijn bijdrage pleit Den Uyl ten slotte voor meer coördinatie van het overheidsbeleid. Graag zou hij zien dat ten minste in West-Europa afstemming plaatsvond tussen landen wat betreft het verhogen van de overheids- en particuliere investeringen. Nu is internationale coördinatie tussen nationale overheden ongetwijfeld gewenst als het gaat over bij voorbeeld milieubescherming, juridische afspraken over de buiten-territoriale wateren en de ruimte, internationale veiligheidsvraagstukken, supranationale eigendomsrechten, afspraken over de internationale handelspolitiek en verder het uitwisselen van informatie over alle overige onderdelen van het beleid. Ik ontleen deze opsomming aan een uitstekend artikel van Roland Vaubel (1983) die er mijns inziens terecht op wijst dat de bereidheid tot internationale afstemming van beleid en de fysieke mogelijkheden voor bindslieden om in het buitenland te vergaderen beperkt zijn en daarom in de eerste plaats voor onderwerpen dienen te worden aangewend waar Pareto-relevante internationale externaliteiten een belangrijke rol spelen 4).

Of dat ook geldt voor de internationale coördinatie van stimuleringsbeleid valt ernstig te betwijfelen in een wereld met zware wisselkoersen. Is het niet voldoende wanneer ieder land streeft naar een voorspelbaar en stabiel binnenlands beleid met een minimum aan onverwachte verrassingen voor de private sector? Inzicht in het huidige en toekomstige beleid van binnen- en buitenlandse overheden is een „public good“ en iedere nationale regering kan daartoe bijdragen door een helder en standvastig monetair en fiscaal beleid te voeren. Onduidelijk is waarom inzicht in het beleid van de verschillende nationale overheden wordt bevorderd door het beleggen van internationale conferenties.

Sterker nog, men kan met recht betogen dat internationale coördinatie van het macro-economisch beleid minder gewenst is dan een onafhankelijke politiek in de verschillende staten. Ook op internationaal niveau geldt het belangrijke inzicht van Hayek dat competitie een mechanisme is om te leren van eigen en anderen schade en schande. Omdat macro-economisch beleid moet worden gevoerd in een onzekere wereld waar nieuwe problemen (sterk veranderende energieprijzen, heftig fluctuerende wisselkoersen, veranderende mondiale concurrentieverhoudingen) misschien niet steeds om nieuwe oplossingen vragen maar toch ten minste om het correct toepassen van oude recepten, kan het gevaarlijk zijn wanneer bij voorbeeld alle EEG-landen gelijktijdig een zelfde wijziging in hun macro-economisch beleid doorvoeren. Vaubel geeft een overtuigend voorbeeld: „Wanneer in de tweede helft van de jaren zeventig Zwitserland en West-Duitsland niet de ruimte hadden gekregen om een aanzienlijk krachtiger anti-inflatiebeleid te voeren dan andere Westeuropese landen, hadden de burgers van bij voorbeeld Italië en het Verenigd Koninkrijk minder gemakkelijk kunnen zien dat hun inflatie voortvloeide uit verkeerde keuzes in de monetaire politiek. De druk op de regeringen in die landen om de inflatie terug te dringen zou dan uiteraard veel zwakker zijn geweest“ 5).

Coördinatie van het macro-economische beleid kan leiden tot een synchroon verlopen van de conjunctuurcyclus in de belangrijke Westerse industrielanden, waardoor de amplitude van de fluctuaties in de wereldeconomie toeneemt. Bij afwezigheid van deze gevaarlijke vorm van internationale coördinatie treedt als het ware een diversificatie op van de onzekerheid met betrekking tot de toekomstige conjunctuurcyclus. Wanneer sommige landen stimuleren, zullen andere regeringen juist iets te veel afrem-

3) Zie R.J. Barro, *Macroeconomics*, John Wiley & Sons, New York, 1984. Voor Nederland zie P. Korteweg, *Herstel van economische groei*, Rotterdamse Monetaire Studie, nr. 1, 1982, en E.J. Bomhoff, *Inflation, the quantity theory, and rational expectations*, 2e druk, North-Holland Publishing Company, Amsterdam/New York/Oxford, 1983. Zie ook *Economic report of the president*, februari 1985, hfst. 2 voor een toegankelijke samenvatting van recent onderzoek.

4) Verschenen in Fritz Machlup, Gerhard Fels en Hubertus Müller-Groeling (red.), *Reflections on a troubled world economy*, Trade Policy Research Centre, Londen, 1983.

5) Idem, blz. 15.

men, waardoor de wereldeconomie als geheel zich stabiel kan ontwikkelen.

Besluit

Den Uyls analyse van het economisch herstel in de Verenigde Staten maakt volkomen terecht geen melding van successen met arbeidsduurverkorting, vervroegde pensionering, geleide-loonpolitiek of speerpuntenbeleid. Onze modieuze vaderlandse recepten blijven in de Verenigde Staten tot nog toe onbeproefd zonder zichtbare schade voor de Amerikaanse economie. Dit zou de Nederlandse aanhangers van ADV, VUT en wat dies meer zij tot nadenken moeten stemmen.

De grote nadruk die Den Uyl legt op het Amerikaanse begrotingstekort als drijvende kracht achter het herstel gaat mijns inziens voorbij aan de resultaten van veel econometrisch onderzoek die suggereren dat mutaties in het tekort per se slechts bescheiden effecten hebben op de economische groei. Belangrijk is welke categorieën overheidsuitgaven zijn vergroot en welke belastingtarieven zijn verlaagd. In Amerika stegen de consumptieve overheidsbestedingen, die uiteraard een veel sterker positief effect hebben op de economische groei dan bij voorbeeld de overdrachtsuitgaven. Ook verlaagden de Amerikaanse autori-

teiten de belastingen voor het bedrijfsleven en boden zij uitzonderlijke investeringsfaciliteiten. Daarbij kwam nog een monetair politiek die sinds de zomer van 1982 herhaaldelijk bijzonder ruim is geweest. Zelfs wie Den Uyls visie deelt op het belang van het Amerikaanse begrotingstekort zal niet direct willen besluiten tot een poging om de Nederlandse economie te stimuleren door middel van een vergroting van ons financieringstekort. Als percentage van het nationaal inkomen is het Amerikaanse tekort immers belangrijk lager dan het Nederlandse, met name wanneer wij de noodzakelijke correcties doorvoeren voor de erosie van de uitstaande staatsschuld door de inflatie en voor de grote overschotten van de lagere overheden in de Verenigde Staten.

Ten slotte lijkt mij het pleidooi van Den Uyl voor meer internationale coördinatie van het macro-economische beleid om twee redenen bedenkelijk: in de eerste plaats blijft er dan wellicht minder ruimte over voor internationale coördinatie op terreinen waar dat wel belangrijk is, zoals de bescherming van het milieu, en bovendien kan coördinatie gemakkelijk leiden tot een meer synchroon verloop van de conjunctuurcyclus in de verschillende landen met als gevolg een onzekerder wereldeconomie.

E.J. Bomhoff

Onder Reagan stegen zowel de dollarkoers als de defensie-uitgaven tot astronomische hoogte (foto: Keystone AG)

